

קרימינולוגיה

שם בית הספר

קרית חינוך ע"ש אליעזר בן

יהודה

הישוב

נס ציונה

תחום הדעת:

מדעי החברה

מס' יחידות לימוד:

2 יח"ל

סמל מוסד:

442061

כותבי התכנית:

ד"ר כרמית פוקס, נועה מלמן,

יונית שרב

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

אגף א' לפיתוח פדגוגי

תאריך אישור

ספטמבר 2020

תוכן עניינים:

מס"ד	נושא	עמוד
1	תיאור מאפייני ביה"ס	3
2	סיבות והנמקות לפיתוח תכנית הלימודים הייחודית	4
3	היקף השעות ומספר יחידות הלימוד של התוכנית	5
4	הצגת כותבי התוכנית ושותפיה	5
5	תיאור קהל היעד – התלמידים של התוכנית	6-7
6	התפיסה הרעיונית של התוכנית	7
7	ראשי פרקים של הנושאים הנלמדים ודרכי ארגון התוכן	7-9
8	המטרות הכלליות של התוכנית	10-11
9	טבלת פירוט תכנית- תכנית לימודים קרימינולוגיה	12-26
10	מבנה הערכה	27
11	הערכות חלופיות	28-58
12	רשימה ביבליוגרפית לתלמיד ולמורה	60

1 תיאור מאפייני ביה"ס:

קריית החינוך ע"ש "בן יהודה" הינה ביה"ס מקיף שש שנתי. הקריה הוקמה בשנת 2007 כחטיבה צומחת במחוז מרכז. בביה"ס חטיבת ביניים וחטיבה עליונה כיתות: ז' – יב'.

סוג חינוך: רגיל.

פיקוח: ממלכתי.

ביה"ס מונה 1,329 תלמידים הלומדים ב- 38 כיתות רגילות ו- 5 כיתות חנ"מ.

בביה"ס מלמדים כ- 130 מורים.

בית הספר מוזן משלושה בתי ספר יסודיים, שנמצאים בקרבה גאוגרפית לקריית החינוך. ביה"ס "הדר", ביה"ס "סביונים" וביה"ס "לב המושבה".

אוכלוסיית ביה"ס כוללת תלמידים יהודים, המגיעים ממשפחות חילוניות ומסורתיות ברובן.

חלק ניכר מתלמידי התיכון חברים במגוון תנועות נוער כגון – הצופים, תנועת " המועדונצ'יק" ו"כנפיים של קרמבו".

בחטיבת הביניים מתקיים חינוך אישי. כל כיתה בחטיבת הביניים מנוהלת ע"י שתי מחנכות וזאת במטרה לאפשר תשומת לב מרבית לכל תלמיד ויכולת טובה יותר לאתר צרכים שונים של תלמידי החטיבה.

בחטיבה העליונה הרכב הכיתות בנוי מקבוצות הנחייה, שבכל אחת מהן עד 25 תלמידים ומחנך שמכונה בשם מנחה קבוצה ומכאן גם תפקידו נגזר. בנוסף

לכך פועל התיכון בשיטה דיפרנציאלית, בה לכל תלמיד ישנה מערכת אישית, שנקבעת על פי המגמות בהן הוא לומד, וכן על פי הקבוצות בהן שולב

במקצועות רבי מלל שחולקו בצורה הומוגנית. כל זאת במטרה לאפשר דיפרנציאציה בין הרמות השונות הדבר מאפשר מענה טוב יותר לרמות השונות של התלמידים, גם השייך של התלמידים ליחידות שונות במתמטיקה ואנגלית מתקיים לפי יכולות התלמיד.

המצב הסוציו אקונומי של תלמידי בית הספר על פי משרד החינוך נמדד במדד טיפוח 2.83 .

אוכלוסיית בית הספר הטרוגנית. לצד אוכלוסייה כללית חזקה קיימת אוכלוסייה חלשה מאוד, כמו כן 25 תלמידים מתלמידי בית הספר מגיעים מכפר הילדים והנוער "נווה יהודה".

בי"ס מציע לתלמידים מגוון עשיר של מגמות טכנולוגיות ועיוניות מתחומים שונים.

2 סיבות והנמקות לפיתוח תכנית הלימודים הייחודית

החשיבה על פיתוח תכנית לימודים בקרימינולוגיה, כחלק ממגמת מדעי החברה עלתה בעקבות דרישת התלמידים. דרישה זו עולה בשנים האחרונות בעקבות דיון בבעיות אקטואליות, כחלק מהעיסוק בתכני הלימוד במגמה, ורצון התלמידים לדעת יותר ולהבין מהי סטייה ועבריינות וכיצד נתן להתמודד איתן באופן יעיל ומקדם.

ההנמקות לפיתוח התוכנית קשורות בשני מוקדים :

1. צרכי החברה הישראלית –

הקניה של ערכים המחייבים את שמירת החוק וכמו כן, חיזוק מעורבות חברתית פעילה ואכפתית, שרואה את האדם צרכיו ובחירותיו.

2. הצרכים של מתבגרים בחברה הישראלית –

חברת המתבגרים מתמודדת עם תופעות כגון – אלימות, שימוש בסמים ובאלכוהול (בחירה והתלבטות), ונדליזם, מחאה שבאה לידי ביטוי באומנות, תקשורת וברשתות החברתיות, מערכות יחסים בעיתיות (בתחום המשפחה, הזוגיות, החברות, יחסי המרות), פיתוי להצטרפות קבוצות קצה. על רקע זה, גיל ההתבגרות מאופיין בצורך להגדרת הזהות האישית תוך כדי בחינת הגבולות בין המותר והאסור, הצורך להתנסות במגוון חוויות ולהגדיר את היכולת האישית. מתוך סקרנות ועניין.

בגיל זה מתפתחת החשיבה הפורמאלית והרפלקטיבית ומכאן החשיבות בדיון על נושאי זהות, חברה ומוסר.

מתבגרים נוטים להאמין בכוחן של רעיונות ומחשבות לשנות את המציאות ומכאן התוכנית עשויה לקחת את התלמידים למקומות של יוזמה ומעורבות פעילה בשמירה על החוק ובאכיפתו.

3 היקף השעות ומספר יחידות הלימוד של התוכנית :

במסגרת מגמת מדעי החברה ילמדו שני מקצועות: תחום הדעת הראשון הוא **פסיכולוגיה**. המקצוע נלמד בהיקף של 2 יח"ל. התוכנית הייחודית בקרימינולוגיה תיכנס כתחום דעת שני, תילמד בהיקף של 2 יח"ל. יחידת הלימוד החמישית במגמה תמשיך להיות **עבודת חקר**. סה"כ הלימודים במגמה מקנים – 5 יח"ל. היקף שעות הלימוד בקרימינולוגיה – 180 שעות הוראה.

4 הצגת כותבי התוכנית ושותפיה :

ד"ר כרמית פוקס - אברבנאל: רכזת מגמת מדעי החברה בביה"ס, מורה לסוציולוגיה, פסיכולוגיה, מדע המדינה ואזרחות. כמו כן, ראש המסלול העל יסודי במכללה האקדמית בית ברל, מרצה בסמינר הקיבוצים במסגרת הכשרה להוראה, השתלמויות מורים וסטודנטים לתואר ראשון. (בוגרת תואר ראשון ביחב"ל מהאוניברסיטה העברית, בעלת שני תארים שניים: מ.א בחינוך, מ.א במדע המדינה, ודוקטור במדע המדינה מאוניברסיטת בר אילן). נועה מלמן – מורה למדעי החברה (סוציולוגיה, פסיכולוגיה וקרימינולוגיה), יועצת חינוכית ומחנכת כיתה. בוגרת תואר ראשון בסוציולוגיה וקרימינולוגיה ולימודי יעוץ חינוכי מאוניברסיטת בר – אילן. יונית שרב – סגנית מנהל, רכזת פדגוגית, מורה להיסטוריה מחנכת כיתה. בעלת תואר שני בלימודי שואה.

5 תיאור קהל היעד – התלמידים של התוכנית

קהל היעד הוא תלמידי החטיבה העליונה של קריית החינוך ע"ש בן יהודה בנס ציונה, שבחרו ללמוד במגמת מדעי החברה. מאפיינים כללים של התלמידים שבחרים בדרך כלל במגמת מדעי החברה – בנים ובנות, שמעדיפים מסלול עיוני הומניסטי, בממוצע ציונים +70, שלומדים במתכונת של שתי מגמות במסלול בגרותי. כיתה הטרוגנית. אוכלוסיית התלמידים בביה"ס מגוונת מבחינת ההשתייכות הסוציו – אקונומית שלה. שלישי מהתלמידים הם ממעמד בינוני. קיימת קבוצה לא מבוטלת של תלמידים שמגיעים ממעמד סוציו – אקונומי נמוך ובנוסף, קיימת קבוצה גדולה של תלמידים שמגיעים מרקע סוציו – אקונומי גבוה.

אוכלוסיית התלמידים מאופיינת בקיטוב חברתי וכלכלי.

בביה"ס לומדים תלמידים שמתגוררים בכפר הילדים. תלמידים אלו מגיעים מרקע מורכב וסיפור חיים לא פשוט. חלק מהתלמידים הללו לומד במגמה .

חלק לא מבוטל מתלמידי המגמה מגיעים ממשפחות מדגמים שונים (משפחות חד הוריות, יחידניות ומורכבות)

אוכלוסיית התלמידים בביה"ס מאופיינת ברב תרבותיות. (תלמידים ממשפחות של ילידי הארץ, עולים חדשים, תלמידים ממוצא אתיופי, ומעט עולים מחבר העמים)

במסגרת לימודי המגמה אנחנו מבקשים לחזק ערכים של סובלנות, רגישות חברתית, קונפורמיות וסולידריות חברתית במטרה לבסס את משותף והמחבר בחוויה הבית ספרית ובחברה הישראלית.

6 התפיסה הרעיונית של התוכנית

החברה הישראלית מתמודדת עם בעיית פשיעה ועבריינות.

התלמידים נחשפים, חדשות לבקרים, להתמודדות החברתית עם סוגיות אלה.

אנו רואים את תפקידנו להנחות את התלמידים ולהביא אותם להבנת מושגים ותיאוריות קרימינולוגיות בתחום הסטייה, הפשיעה והעבריינות, במטרה לחבר אותם להסברים שונים שיכולים להביא אנשים לידי התנהגויות עבריינית, לדון בדרכי ענישה שונות וברמת יעילותן, להתייחס באופן מיוחד לעבריינות בני נוער ולסוגיית ההתמכרויות. כל זאת במטרה לחזק את המודעות אזרחית תוך כדי כיבוד ערכי שלטון החוק.

אין להתעלם מהעיסוק הציבורי הנרחב והמעמיק שמתרחש לאחרונה סביב פרשיות שחיתות ברבדים שונים בחברה. עיסוק זה מחייב הגדרה מחודשת של הנורמות ושל כללי התנהלות והתנהגות החברתיים הראויים. מכן נגזרת גם הגדרה מחודשת, מדויקת יותר, של מושגי הסטייה והעבריינות.

התוכנית תחשוף את התלמידים לגישות שונות ולקשת רחבה של הסברים שונים לתופעה חברתית. התוכנית תחזק גמישות מחשבתית ויכולת לראות תופעות חברתיות מזוויות ראייה שונות. כמו כן, התוכנית חושפת את התלמידים למציאות שבה אין תשובה אחת נכונה, הפתרונות הם דינמיים ואינם מושלמים. הדבר מצריך שגרת התבוננות וחשיבה רפלקטיבית.

תהליכים אלה מהווים מסר לחיים בהתמודדות עם אתגרים שונים.

7 ראשי פרקים של הנושאים הנלמדים ודרכי ארגון התוכן

1. **מושגי יסוד בסוציולוגיה:** תרבות, נורמה, ערך, סנקציה, סמל, שפה, קבוצה, משפחה, תהליך החיברות, סטייה חברתית, יחסיות הסטייה, עבריינות.
2. **גישות בסוציולוגיה:** אתנוצנטריות, יחסיות תרבותית, פונקציונליזם, קונפליקט ואינטראקציה סימבולית.
3. **אסכולות בקרימינולוגיה - האסכולה הקלאסית והאסכולה הפוזיטיבית.**
4. **הסברים לשמירת החוק – התאוריה של קולברג, תאוריית הבלימה.**
5. **הסברים לסטייה :**
  - א. הסברים ביולוגיים ופיזיולוגיים – גרופלו, פרי, תורשה ועבריינות.
  - ב. הסברים פסיכולוגיים – הגישה הפסיכואנליטית והקשרה לעבריינות.
  - ג. חברות לסטייה – תורת ההתחברות הדיפרנציאלית, סאתרלנד וגלזר. סייקס ומצא – טכניקות נטרול
  - ד. הסטיגמה של הסטייה החברתית – תהליך התיג בקר, שוהם ואדד.
  - ה. אנומיה וסטייה חברתית – התיאוריה של דירקהיים, התיאוריה של מרטון.
  - ו. תיאורית תת תרבות – תת תרבות עבריינית – א. כהן, נערים עבריינים תרבות הכנופייה.
  - ז. אקולוגיה, גורמים כלכליים ועבריינות – שאו ומקיי – תאוריית המעגלים הקונצנטריים, וילסון וקלינג - תאוריית החלונות השבורים, תאוריית הפעולות השגרתיות – כהן ופלסון, סלין – תנודות כלכליות ועבריינות.
  - ח. משפחה ועבריינות
  - ט. הגירה ופשעה.
6. **פנולוגיה**
  - א. ענישה בראי ההיסטוריה, אפיוני העונש, צידוקים לעונש.

ב. מטרות הענישה :

ב.1 הרתעה

ב.2 תיקון, טיפול ושיקום – המודל הרפואי

ב.3 מניעה, הגבלה והרחקה

ב.4 נקם ותגמול – מודל הצדק

ג. אמצעי ענישה

ג.1 עונשי גוף וקלון

ג.2 עונש מוות – הוויכוח על עונש מוות

ג.3 המאסר –

*היבטים היסטוריים

**המאסר המודרני ובעיותיו

ג.4 חלופות למאסר – מאסר על תנאי, המאסר הסרוגי, קנס, תיקון בקהילה, שיטת המבחן, שירות לתועלת הציבור, הרשות לשיקום האסיר.

7. התמכרויות

הגדרת מאפייני ההתמכרות והמתמכרים

התמכרות לחומרים פסיכואקטיביים – סוגי סמים והשפעתם על מערכות קוגניטיביות, נפשיות, פיזיולוגיות

התמכרויות התנהגותיות (הימורים, מסכים, אכילה, מין)

הסברים פסיכולוגיים וחברתיים להתמכרות.

קהילות טיפוליות – תכנית 12 הצעדים.

8. עבריינות בעולם הוירטואלי

מפגש המתבגרים עם העולם הוירטואלי
הזדמנויות של בני נוער בשימוש ברשתות החברתיות
סיכונים של בני נוער בשימוש ברשתות החברתיות
דרכי התמודדות עם הסכנות ברשת

8 המטרות הכלליות של התוכנית

טיפול תלמידי בית הספר להיות אזרחים בחברה שומרת חוק שבוגריה בעלי מודעות חברתית, יכולת חשיבה עצמאית וביקורתית המבוססת על ידע רב תחומי.

מטרות בתחום הידע

התלמיד ירכוש ידע תיאורטי בתחום הקרימינולוגיה
התלמיד יכיר גישות ודרכי מחקר בתחום מדעי החברה בכלל ובקרימינולוגיה בפרט.
התלמיד יבין מושגים וידע להסביר תופעות חברתיות בהתבסס על גישות ותיאוריות.
התלמיד יוכל להציע פתרונות ודרכי מניעה לעבריינות בהתבסס על החומר הנלמד.

מטרות בתחום המיומנויות

התלמיד ירכוש ידע תיאורטי ומחקרי ובתהליך זה יבין מושגים, תיאוריות ותהליכים בתחום הקרימינולוגיה.

א. מיומנויות קוגניטיביות

התלמיד יפתח יכולת קריאת מאמרים וחשיבה ביקורתית.

התלמיד יפתח יכולת ראייה רב מימדית של תופעות חברתיות והשלכות הדדיות ביניהן
התלמיד יתרגל מיומנויות חשיבה מסדר גבוה (טיעון, השוואה, הסקת מסקנות, ביקורת והערכה)

ב. מיומנויות אישיות

התלמיד יפתח יכולת עבודה עצמאית.
התלמיד יסגל הרגלי עבודה ועמידה בל"ז
התלמיד יפתח יכולת רפלקטיבית על תהליך הלמידה שלו ויציג את דעותיו ומחשבותיו בנוגע לכך.

ג. מיומנויות בינאישיות

התלמיד יפתח מיומנויות עבודה בצוות ועמידה מול קהל
התלמיד יגלה סובלנות ורגישות כלפי האחר צרכיו ומניעיו.
התלמיד יפגין מעורבות בסוגיות חברתיות
התלמיד יעבוד בשיתוף פעולה עם עמיתיו

מטרות בתחום הערכים

התלמיד יפתח ענין ויהפוך להיות אזרח מעורב חברתית.
התלמיד יזהה מרכיבי עמדתו כלפי נושא הסטייה החברתית ככלל והעבריינות
התלמיד יפתח רגישות חברתית כלפי האחר וכלפי מצוקות של קבוצות שונות בחברה הישראלית.
התלמיד ייקח חלק במעורבות פעילה, אכפתיות ויוזמה בשמירת החוק

9. טבלת פירוט תכנית הלימודים בקרימינולוגיה

הערות: הטקסונומיות בהן נעזרנו משולבות מתוך שתיים: הטקסונומיה של בלום והטקסונומיה של שולמן (ראו מטה פירוט)

משקל באחוזים : 70%

מספר שעות הוראה : 162

מס"ד	נושא	ש"ש	מושגים מרכזיים	מטרות ההוראה	ביבליוגרפיה	אסטרטגיות הוראה ולמידה/חשיבה
1	מבוא לסוציולוגיה	2	עקרונות מארגנים בחקר מדעי החברה	התלמיד יבחין וישווה בין דרך החשיבה הסוציולוגית-פסיכולוגית לבין דרכי המחשבה הנורמטיביים – עממיים. התלמיד יזהה נקודות תורפה בשתי דרכי החשיבה השונות.	במעגלי החברה-ספר תרבות	ידע, הבנה, השוואה
2	מושגי יסוד בסוציולוגיה	25	תרבות, נורמה, ערך, סנקציה, סמל, שפה, קבוצה, משפחה כסוכן חיברות (מסורתית/מודרנית) תהליך	התלמיד יכיר מושגים בסיסיים המהווים תשתית לשפה ולחקירה ברוח מדעי החברה.	מפגשים עם הפסיכולוגיה הוצאת רכס 2013 במעגלי החברה,	ידע הבנה, מעורבות, עיון רפלקטיבי

	תרבות, הוצאת רכס 2004	התלמיד ידע לזהות ולהעריך מושגים אלה בחיי היומיום.	החיברות, , עבריינות, מיסוד ומוסדות חברתיים, קונפורמיות, אנומיה חברתית, סטייה חברתית, יחסיות הסטייה			
3	גישות בסוציולוגיה	9	גישות לחקר תרבויות: יחסיות תרבותית, אתנוצנטריות תיאוריות: קונפליקט, פונקציונליזם, אינטראקציה סימבולית	במעגלי החברה- ספר תרבות	ידע הבנה, מעורבות, הבנה ועיון רפלקטיבי	
4	אסכולות בקרימינולוגיה	5	1. הקלאסית – בקריה- "עבירות ועונשים", בנתהאם – "מאזן ההנאה והסבל". 2. הפוזיטיבית – לומברוזו – "דטרמיניזם גופני, אטביזם, עבריי מלידה, עבריין חולה נפש, אימבציליות מוסרית, עבריין בכורח	קרימינולוגיה מהדורה שיטית 2017 עמ' 13-29	ידע והבנה	

			המקרה, קרימינולואיד, עבריין אידיאלי, עבריין מועד.			
			הסברים לסטייה			5
ידע והבנה השוואה, הסקת מסקנות	קרימינולוגיה מהדורה שישית 2017 עמ' 83-149	התלמיד יכיר את הגישות המסבירות את העבריינות כתוצר פיזיולוגי. התלמיד ישווה בין הגישות לעבריינות. התלמיד ינהל שיח מכבד אודות התאמת גישות אלה בנוגע לאירועים שיוצגו בפניו.	1. גרופולו- עברות טבעיות, עברות על פי החוק, עבריין אמיתי, עבריין נסיבתי. 2. פרי – אחריות חברתית, גורמים אנתרופולוגים, גורמים פיסיקליים, גורמים חברתיים. 3. תורשה ועבריינות - מדניק – מחקרי ילדים מאומצים, מחקרי תאומים.	10	א. הסברים ביולוגיים ופיזיולוגיים	
ידע והבנה יישום	מפגשים עם הפסיכולוגיה	התלמיד ידע את הגישה . התלמיד יתנסה ביישום	הגישה הפסיכואנליטית של פרויד והקשרה לעבריינות	6	ב. הסברים פסיכולוגיים	

	<p>הוצאת רכס 2013 פסיכולוגיה התפתחותית</p>	<p>רלוונטי של הנלמד בעולם הממשי ובעולם הווירטואלי באמצעות משימות קבוצתיות שיזמנו דיון וניתוח מצבים. התלמיד יפתח מיומנות של עבודת צוות.</p>	<p>מודע, סמוך למודע תת מודע, אני, אני עליון סתמי, דחפים, אינסטינקט החיים ואינסטינקט המוות, חרדה, שלבי התפתחות, קיבעון, רגרסיה, מנגנוני הגנה. הסברים לעבריינות שמבוססת על : 1. אגו חלש/אני עליון חסר/סתמי חזק ותובעני, חוסר יכולת לדחיית סיפוקים. 2. קיבעון בשלב הפאלי (תסביך אדיפוס/אלקטרה) חוסר הפנמת הסמכות במשפחה המשפיע על חוסר קבלת הסמכות בחברה-החוק והנורמות.</p>	<p>ם</p>	
--	--	--	--	----------	--

			<p>3. שימוש במנגנוני הגנה (הדחקה והתקה).</p> <p>4. אישיות פסיכופטית ועבריינות.</p>			
ידע הבנה הערכה	<p>קרימינולוגיה הוצאת שוקן מהדורה שישית 2017 עמ' 294-315 אנוך יעל, רודניקי יואב. מבוא לסוציולוגיה יחידה 7 עמ' 26-27 הוצ' או"פ ת"א. 2001</p>	<p>התלמיד ידע ויבין מהי חיברות לסטייה ויכיר דרכי התמודדות תוך התנסות בהעלאת רעיונות והתנסות בזיהוי ופתרון בעיות מגוונות ורלוונטיות ללומד. התלמיד יפתח מיומנות של עבודת צוות.</p>	<p>1. תורת ההתחברות הדיפרנציאלית-סאתרלנד וגלזר. מושגים: התחברות דיפרנציאלית, למידת עבריינות, קבוצה אינטימית, נורמות וערכים, מגע ישיר, גיל החשיפה, משך החשיפה, תכיפות החשיפה.</p> <p>2. סייקס ומצא-טכניקות נטרול רגשות האשמה – הכחשת האחריות למעשה, הכחשת הפגיעה – מצבה/הקורבן, הפניית האשמה כלפי המאשים,</p>	8	ג. חיברות לסטייה	

			ופניה לערכים נעלים.		
ידע הבנה יישום	קרימינולוגיה מהדורה שישית 2017 עמ' 387-450 מפגשים עם הפסיכולוגיה, מפגש שלישי- פסיכולוגיה חברתית עמ' 54- 57 אנוך יעל, רודניקי יואב. מבוא לסוציולוגיה יחידה 7 עמ' 24-26 הוצ' או"פ ת"א. 2001	התלמיד ידע מהו תהליך התיוג. התלמיד ינתח אירועים תוך שימוש במושגים המתאימים. התלמיד יפתח חשיבה רפלקטיבית על בחירותיו התנהגויותיו, תוך יצירת השוואה אל מול חבריו לקבוצה.	תהליך התיוג- בקר+ שוהם ואדד. מושגים סטיה ראשונית, סטיה משנית, תהליך הדבקת התג, אימוץ התג על ידי האדם, בבואה שמגשימה את עצמה, "קרקע מכינה", יתרונות וחסרונות של התיוג, זאן ז'אנה , הנערה הסוטה-תיוג במשפחה וזנות.	9	ד. הסטיגמה של הסטייה החברתית
ידע והבנה מעורבות, ועיון רפלקטיבי	במעגלי החברה- ספר קבוצה	התלמיד יערוך השוואה בין התיאוריות של דירקהיים ומרטון.	התיאוריה של דירקהיים – נורמות חברתיות, אנומיה חברתית, לכידות חברתית,	10	ה. אנומיה וסטייה חברתית

	קרימינולוגיה מהדורה שישית 2017 עמ' 83-149	התלמיד ייחשף למקורות ביבליוגרפיים מגוונים ועדכניים.	סולידריות חברתית, התאבדות אגואיסטית, התאבדות אלטרואיסטית, התאבדות אנומית. התיאוריה של מרטון- אנומיה אישית, מטרות חברתיות, אמצעים להשגת המטרות החברתיות, קונפורמיות, חדשנות, ריטואליזם, מרדנות, נסגנות.			
ידע, הבנה השוואה	היחיד והסדר החברתי הוצאת עם עובד עמ' 177- 195	התלמיד יכיר דוגמאות לקבוצות עבריינות נוער ההבדלים והדמיון בין מעמדות חברתיים בנוגע לעבריינות. התלמיד יתנסה בהשוואה בין קבוצות חברתיות תוך עבודה שיתופית וירטואלית שתזמן מידע לנתונים סטטיסטיים.	תת תרבות עבריינות-א.כהן נערים עבריינים תרבות הכנופיה – איפיוני תת התרבות העבריינית (זדוניות, שוללנות, בלתי תועלתיות) ערכי המעמד הבינוני אל מול ערכי המעמד הנמוך, נערי הקולג', נערי פינת הרחוב, חברי הכנופיה העבריינית, הפתרונות לבעיית	9	ו. תיאורית תת תרבות	

			המעמד הנמוך.		
ידע והבנה השוואה, הערכה וביקורת	קרימינולוגיה מהדורה שישית 2017 עמ' 281-294 אנוך יעל. רודצניקי יואב. מבוא לסוציולוגיה, יחידה 8 עמ' 85-88 הוצאת או"פ ת"א.	התלמיד יכיר גורמים אקולוגים לעבריינות ויגלה מעורבות לרעיונות חדשניים אקטואליים בהקשרים החברתיים שיוצגו בפניו. התלמיד ישווה בין הגישות השונות ויצג ביקורת על דרכי יישומן	1. שאו ומקיי-תיאוריית המעגלים הקונצנטריים. 2. וילסון וקלינג תיאוריית החלונות השבורים. 3. תאוריית הפעולות השגרתיות-כהן ופלוסון 4. סלין – תנודות כלכליות ועבריינות מושגים: אסכולת שיקגו, אקולוגיה, עיור תיעוד אורבניזציה, מעגלים קונצנטרים, עזובה חברתית.	8	ז. אקולוגיה, גורמים כלכליים ועבריינות
ידע והבנה	קרימינולוגיה מהדורה שישית 2017 עמ' 253-280	התלמיד ידע ויבין את תפקיד המשפחה כמחברת להפיכת הפרט לעבריין. התלמיד יחשף למקורות ביבליוגרפים מגוונים ועדכניים	מאפייני משפחה הגורמים לילד להיות עבריין- המשפחה הנורמטיבית והמשפחה רב בעייתית, מאפייני המשפחה ההרוסה שמגבירים את הנטייה	5	ח. משפחה ועבריינות

		בנושא מחקרים אודות השפעת המשפחה בתהליך החיברות.	לעבריינות, מתחים במשפחה, הקשר בין הורים לילדים, חסך אב, חסך אם, "המרד הזיכרי" פרסון.			
ידע והבנה הערכה	קרימינולוגיה מהדורה שישית 2017 עמ' 346-348 אנוך יעל, רודניקי יואב. מבוא לסוציולוגיה יחידה 7 עמ' 27-29 הוצ' או"פ, ת"א.	התלמיד ידע את הקשר בין הגירה לפשיעה. התלמיד ינהל שיח מכבד ויפתח בין דעות לעובדות בעת קריאה אודות הקשר בין הגירה לפשיעה.	הגירה ועבריינות בישראל, מודל הסתגלות לחברה הקולטת. מושגים: תרבות, משבר קליטה, הלם תרבות, סלין – תיאורית התנגשות התרבויות, משפחה מסורתית/מודרנית. השפעת ההגירה על המשפחה, התרופפות הסמכות, חסימת הזדמנויות, תיוג מהגרים.	12	ט. הגירה ופשיעה	
ידע והבנה, ניתוח	קולברג ל. וטוראל, התפתחות מוסרית וחיינוך למוסר, החינוך, הוצ' הסתדרות המורים	התלמיד ילמד אודות התפתחות המוסר. התלמיד ידע ויבין מדוע אנשים לא עוברים על החוק. התלמיד יבין כיצד החברה	התיאוריה של קולברג (מוסריות קדם קונבנציונאלית, מוסריות קונבנציונאלית, מוסריות פוסט קונבנציונאלית). תיאורית הבלימה - סלין, אדד,	5	הסברים לשמירת החוק	6

	תשל"ד.	בונה את הכוח של הנורמה. התלמיד יסביר כיצד החברה בונה את ההתנגדות להפרת הנורמה כגון: חינוך, תקשורת וכו'.	רקלס, בירדינץ ומוריי (פוטנציאל ההתנגדות להפרת הנורמה, הכוח הפנימי של הנורמה, איפוק נורמטיבי)			
הבנה ועיון רפלקטיבי	עבירות ועונשים, הוצאת עם עובד עמ' 69-159 סטייה חברתית הוצאת האוניברסיטה הפתוחה עמ' 11-29 "נוער בבלגן" מאת- תימור, בן ברוך ואלישע	התלמיד ידע את רציונל מודל הענישה, תהליכים ודרכי טיפול. התלמיד יפתח מיומנות של עבודת צוות בעת ניתוח אירועים שיוצגו במסגרת דילמות אודות התאמת סוגי ענישה.	א. <u>מבוא לפנולוגיה</u> : ענישה בראי ההיסטוריה, אפיוני העונש, צידוקים לעונש. ב. <u>מטרות הענישה</u> : ב.1. הרתעה ב.2. תיקון וטיפול ושיקום המודל הרפואי. ב.3. מניעה, הגבלה והרחקתה. ב.4. נקם ותגמול -- מודל הצדק. ג. <u>אמצעי ענישה</u> : ג.1. עונש גוף וקלון.	20	פנולוגיה	6

	הוצאת מאגנס האונ' העברית עמ' 125		ג.2. עונש מוות-הוויכוח על עונש מוות. ג.3. המאסר-היבטים היסטוריים, המאסר המודרני ובעיותיו. ג.4. חלופות למאסר- מאסר על תנאי, מאסר סרוגי, קנס, תיקון בקהילה, שיטת המבחן , שירות לתועלת הציבור.			
ידע והבנה ביקורת	"נוער בבלגן" מאת- צימור, בן ברוך ואלישע הוצאת מאגנס האונ' העברית עמ' 177 לוי ש', כהן ע', בר המבורגר ר', כהן א'	התלמידים יכירו את ההגדרה לסמים, התלמידים יבחינו בין תלות נפשית לפיזית. התלמיד יזהו סוגי סמים וההשלכות מן השימוש בהם כמו כן, התלמיד יגלה מעורבות חברתית בנוגע לעמדות	הגדרת מאפייני ההתמכרות והמתמכרים התמכרות לחומרים פסיכואקטיביים – סוגי סמים והשפעתם על מערכות קוגניטיביות, נפשיות פיזיולוגיות	18	התמכרויות	7

	<p>(2000). מסע הסברה: הורים, סמים ומה שביניהם ירושלים: הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול. נרקיס ש' (2011). סוגיות בפקודת הסמים המסוכנים. בני ברק: אוצר המשפט.</p>	<p>החברתיות בכל הנוגע להתמכרויות.</p>	<p>התמכרויות התנהגותיות (אלכוהול, הימורים ומסכים). הסברים פסיכולוגיים וחברתיים להתמכרות קהילות טיפוליות-תוכנית 12 הצעדים</p>			
					<p>מתבגרים והעבריינות בעולם הוירטואלי</p>	8.
<p>עיון רפלקטיבי במידע מעורבות חברתית</p>	<p>למיש, ריב"ק ואלוני 2009 משי ובקר 2010 גולדשמידט 2011 שרף ומיילס 2005</p>	<p>ידע והבנה</p>	<p>אינטראקציה חברתית ברשתות, הטרדה וניצול מיני, בריונות ברשת, תיאורית "הבניה המשותפת",</p>	8	<p>8.א. מפגש המתבגרים עם העולם הוירטואלי</p>	

			אלימות מקוונת וחוסר בשלות שכלית רגשית והתנהגותית, התמודדות עם תכנים נגשים.			
מעורבות, עיון רפלקטיבי, הפעלת שיקול דעת	ויסבלאי 2011	התלמיד יביע דעתו אודות הקשרים החברתיים המביאים לתופעות שונות התלמיד יזהה נקודות תורפה	פעולה חברתית, ביטוי עצמי, בנית רשת, קשרים חברתיים, הזדמנות לגיבוש זהות, יצירת תחושה של שייכות,	2	8.ב. הזדמנויות של ילדים ובני נוער ברשת	
מעורבות, עיון רפלקטיבי, הפעלת שיקול דעת	ויסבלאי 2011	התלמיד יכיר את ההזדמנויות והסכנות הטמונות בפעילות ברשת החברתית	חשיפה לעבריינות מין, פגיעה מקוונת, בריונות ואלימות וירטואלית, חשיפה להסתה ולגזענות, פגיעה מינית, הטרדה מינית ומסרים מיניים. קשר עם זרים ברשת	8	8.ג. סיכונים של בני נוער בשימוש ברשתות החברתיות	

			<p>והסכנות הטמונות בו. פגיעה מקוונת ברשת (הטרדה, שיימינג, הפצת שמועות, התחזות, השפלה, לעג והשמצה, הפצת מידע אישי, חרם, הפחדה, איומים וסחיטה).</p>			
	וייסבלאי 2011	<p>התלמיד יכיר ויבין את הדרכים להגנה על בני נוער המשתמשים ברשתות החברתיות</p>	<p>רגולציה ציבורית, פעילות חינוכית</p>	2	<p>8.ד.דרכי התמודדות עם הסכנות ברשת</p>	

הערות:

כחלק מ 5 י"ל מדעי החברה - מקצוע זה ילמד לאורך שנת לימודים אחת (י"א/י"ב) בהיקף של 6 ש"ש.

הטקסונומיות בהן נעזרנו:

הטקסונומיה של בלום: ידע, הבנה, יישום, אנליזה, סינתזה והערכה

הטקסונומיה של שולמן: מחויבות, ביצוע, מעורבות, הבנה, עיון רפלקטיבי, שיקול דעת

אפשרות להעשרה:

1. הרצאות: שרה אנג'ל , האופנובק, פשיעת אינטרנט גלעד האן , מפגש עם שוטר קהילתי, מפגש עם נציגת מרכזי סיוע לנפגעות תקיפה מינית, הרצאה של חגי מזלי (פסיכולוג).

2. סיורים: לרטורנו ולדרום תל אביב

10. דרכי הערכה

11.

משקל בציון הבגרות	מרכיב	משקל	הפריטים ומשקלם היחסי
60%	מבחנים שוטפים	60%	בחינת רבעון א = 20% בחינת רבעון ב = 20% בחינת רבעון ג = 20%
	מבחן מסכם	30%	
	תלמידאות	10%	
40%	חלופות הערכה	40%	מטלת חלופות למאסר (ג'יקסו) = 10% פיתוח מערך שיעור לתלמידי חטיבות הביניים בנושא: התמכרויות בחירה וקבלת החלטות לתלמידי חטיבת הביניים = 10% כתיבת עבודה (דוח סיור) בעקבות סיור בדרום תל אביב בנושא אורבניזציה הגירה ופשיעה = 10% מבע אומנותי בנושא פגיעות באמצעות רשת האינטרנט = 10%

11. תכנית ההערכות החלופיות להלן:

מטלת הערכה חלופית בקרימינולוגיה - חלופות למאסר היקף שעות הנחיית וביצוע המטלה: 9

מטרות המטלה

תיאור הפעילות	הגדרת מטרות
התלמידים ילמדו ע"י למידת עמיתים על חלופות למאסר	מטרות בתחום התוכן (מימד הכרתי)
המטלה מזמנת מפגש עם הערכים הבאים: -משמעת אחריות ומחוייבות (עמידה בל"ז) -עזרה לזולת (עבודת צוות)	מטרות בתחום הערכים (מימד רגשי)
התלמידים ילמדו כיצד להשתמש בכלים ללמידה שיתופית, שליחת מיילים (או שימוש ב google docs) . התנסות במערכת office שכן על העבודה להיות מוגשת כמסמך WORD. הצגת המצגת באמצעות powerpoint	מטרות בתחום התקשוב (פדגוגיה דיגיטאלית)
התלמידים יתנסו בעבודה קבוצתית בהבנה ובלמידה משותפת באמצעות הצגת שאלות מנחות לחברי הקבוצה והצגה במליאה תוך הערכת עמיתים	מטרות בתחום ההתנהגותי (ביצוע/ עבודת צוות /למידת עמיתים/חברותה)
שאלת שאלות ומיון	מיומנויות / אסטרטגיות בתחום החשיבה
הכרות עם דרכי ענישה מגוונות	רלוונטיות ללומד (אקטואליה, קהילה, יציאה

	לשטח/ שימוש בכלי מחקר מתחום מדה"ח
לעבודה 3 שלבי תוצרים: 1. שאלות מנחות לכל קבוצה 2. הצגה במליאה 3. משוב עמיתים	תוצר + רפלקציה
משוב המורה/מנחה	מחונן (מצורף מחונן מפורט)

דף הנחייה לתלמיד

הקדמה:

תכנית הרפורמה הקרויה "ישראל עולה כיתה" הינה תכנית שמטרתה לאפשר "לבתי הספר, למורים ולתלמידים לפנות זמן לקיום למידה משמעותית, שתהיה רלוונטית ובעלת ערך ללומד ולמלמד, תפעיל את הלומד בתהליך הלמידה ותהפוך אותו לשותף בה". (חוזר מנכ"ל עד/7(ד)) מטרתה של מטלה זאת הנה לאפשר לכם למידה משמעותית, רלוונטית ובעלת ערך דרך התנסות אישית חווייתית וכתובת עבודה.

הנחיות כלליות:

*מטלה קבוצתית: 3 תלמידים בקבוצה.

עבודת הצוות דורשת חלוקת תפקידים כשבכל שלב יערך סיכום ההישגים שהושגו ויתוכנן השלב הבא. כתיבה סופית של העבודה תעשה על ידי כל התלמידים במשותף.

עבודת הכתיבה ועריכה של החומרים לעבודה תערך במרחב הכיתתי במסגרת מעבדת מחשבים שתשורין לכך מבעוד מועד.

*פורמט הגשה:

תוצרי העבודה: 1. עבודה כתובה.

2. מצגת – שתוצג במהלך השיעור לכל הכיתה.

הערות כלליות לעבודה הכתובה:

יש להגיש במסמך WORD.

אורך העבודה ינוע בין 2-3 עמודים.

יש לכתוב את העבודה בפונט DAVID גודל 12 וכותרות בפונט 14, תוך הקפדה על ניסוח, הגהה ופיסוק.

יש להגיש את כלל המטלות בזמן המוגדר – משימה שלא תוגש בזמן תגרע מהציון הכולל של העבודה.

מקורות המידע שיהיו לעזר:

א. עבירות ועונשים, הוצאת עם עובד עמ' 69-159,

ב. סטייה חברתית הוצאת האוניברסיטה הפתוחה עמ' 11-29

הנחיות ליצירת מצגת: יועברו במסגרת שיעור בכיתה תוך הצגת מודל רלוונטי.

הסבר על תהליך העבודה:

שלב ז'	שלב ו'	שלב ה'	שלב ד'	שלב ג'	שלב ב'	שלב א'	משימה
החלפת המידע אודות	משוב הדדי בין קבוצתי. כל קבוצה	הכיתה עורכת השוואה	כל קבוצה מציגה חלופת	בניית מצגת אודות חלופת המאסר תוך	כל קבוצה מסכמת אודות חלופת המאסר	חלוקה לקבוצות עבודה, כל	

חלופות המאסר לכדי עבודה מסכמת מודפסת ומוגשת	מעריכה את הפרזנטציה שהעבירו הקבוצות האחרות. *המשוב יחובר על ידי התלמידים מבעוד מועד	בין חלופות המאסר ומסכמת יחדיו את הייחודיות של כל חלופה	מאסר בפני הכיתה	הצגת שאלות לדיון העוסקות ביתרונות ובחסרונות של החלופה תוך התייחסות לאופן שבו חלופת המאסר הנבחרת מתייחסת לבעיות שבמאסר הרגיל ותוך התייחסות למטרות הענישה.	שנבחרה, ומתייחסת לשאלה כיצד והאם החלופה עונה על מטרות הענישה. כולל יתרונות וחסרונות אודות חלופה זו.	קבוצה מתמקדת בחלופת מאסר, מאסר על תנאי מאסר סרוגי קנס, תיקון בקהילה, שיטת המבחן, שירות לתועלת הציבור.	
1 ש"ש	1 ש"ש	1 ש"ש	2 ש"ש	1 ש"ש	2 ש"ש	1 ש"ש	לו"ז

מחווון הערכת העבודה על ידי המורה/מנחה :

רמת ביצוע קריטריון (אחוזי תשובה)	ציון	גבוהה 75%-100%	בינונית 40%-60%	נמוכה 0-40%
עמידה בלוח זמנים	5 נק'	כלל המטלות הוגשו בזמן 5 נק'	1-2 מטלות לא הוגשו בזמן 3-4 נק'	3-4 מטלות לא הוגשו בזמן 0-2 נק'
עמידה בדרישות הגשת המטלה: (עבודה כתובה) אורך ופורמט מתאימים גודל וסוג כתב שימוש בכותרות	5 נק'	העבודה הוגשה בפורמט וורד, כתב DAVID גודל 12. אורכה בין 4-5 עמודים. נעשה שימוש בכותרות. (4-5 נק')	1-2 מהקריטריונים הבאים לא התקיים: פורמט נכון, אורך (גדול או קטן מהנדרש), כתב לא כנדרש (2-3 נק')	שלושה מהקריטריונים לא התקיימו - פורמט לא נכון, גודל וסוג כתב לא על פי הדרישה, אי שימוש בכותרות (0-2 נק')
בהירות וניסוח בהצגת הפרזנטציה בכיתה (תוך	15 נק'	התלמידים יתבטאו באופן ברור, וענייני וממצה. שפה תקנית ומשלבת לשון גבוהה (15-8 נק')	ניסוח מעורפל, מסורבל, לא ממצה. (7-5 נק')	קשה להבין את התלמידים. שפה לא תקנית ולא ברורה. (0 – 4 נק')

				הצגת המצגת- להערכתה יש סעיף נפרד מטה)
העבודה לא נעשתה בשיתוף פעולה מלא והתגלו סכסוכים פנימיים שגרמו לקשיים בתפקוד הקבוצה ובהפקת העבודה. (0-6)	העבודה נעשתה בשיתוף פעולה אך עם תלמידים מסוימים שהיו הדומיננטיים בקבוצה (2-7)	העבודה נעשתה בשיתוף פעולה מלא (8-10)	10	עבודת צוות חלוקת תפקידים לפי המשימות: חלוקת אחריות לגבי כל חלק של העבודה מידת שיתוף הפעולה של כולם בכתיבה הסופית של העבודה.
הציגו מידע שלא היה ברור ולא בהכרח רלוונטי לנושא (0-6)	הציגו בצורה בסיסית את המידע (7-14)	בצורה ברורה ומדויקת (-15 (30)	40 נק'	כתיבה והסבר אודות המידע שנאסף
לא הוכנה מצגת או אין קשר בין המצגת למסקנות ולממצאי	המצגת משקפת חלק מהממצאים, העברת ממצאי	מצגת ברורה ועניינית. העברת ממצאי הראיונות והמסקנות באופן קולח	20 נק'	הכנת מצגת והעברתה בכיתה על פי מודל

הראיונות (0-3)	הראיונות והמסקנות לא באופן קולח ופחות רהוט (4-7)	ורהוט (7-10)		שילמד בכיתה
רפלקציה שאינה מתארת את כל תהליך העבודה ואינה מתייחסת לכלל השאלות המנחות. (0-2).	רפלקציה המתארת את תהליך העבודה בצורה בסיסית תוך התייחסות ממצה לשאלות המנחות (2-3)	רפלקציה ברורה ועניינית המשקף את כל תהליך העבודה (1-5)	5	רפלקציה על תהליך העבודה מתחילתה ועד הצגתה יוצגו לתלמידים שאלות מנחות לכתיבת הרפלקציה
			100	סה"כ

מטלת הערכה חלופית בקרימינולוגיה – הוראת שיעור לתלמידי חטיבת הביניים בנושא: התמכרויות, בחירה וקבלת החלטות לתלמידי חטיבת הביניים
משקל החלופה 10% – היקף שעות הנחיית וביצוע המטלה: 8

מטרות המטלה

תיאור הפעילות	הגדרת מטרות
התלמידים ילמדו ע"י למידת עמיתים תלמידי חטיבות ביניים על התמכרויות לסוגיהן התלמידים ילמדו תהליך קבלת החלטות מהו	מטרות בתחום התוכן (ממד הכרתי)
המטלה מזמנת מפגש עם הערכים הבאים : -משמעת ואחריות (עמידה בל"ז) -עזרה לזולת בקבלת החלטות	מטרות בתחום הערכים (ממד רגשי)

<p>-בחירה מודעת של התנהגויות -העצמה אישית במסגרת הקניית ידע לאחר והעברת מסרים חברתיים. -עבודת צוות בגילוי ידע והעברתו - רגישות בקבלת דעות מגוונות ושונות</p>	
<p>התלמידים ילמדו כיצד להשתמש בכלים ללמידה שיתופית, שליחת מיילים (או שימוש ב google docs) . התנסות במערכת office שכן על העבודה להיות מוגשת כמסמך WORD. הצגת המצגת באמצעות powerpoint: תתאפשר עבודה עם פלטפורמות חדשות כגון google class room, לאחר למידה סדנאית משותפת אודות יתרונות עבודה זו כצוות עבודה.</p>	<p>מטרות בתחום התקשוב (פדגוגיה דיגיטאלית)</p>
<p>התלמידים יתנסו בעבודה קבוצתית בהבנה ובלמידה משותפת באמצעות הצגת שאלות מנחות לחברי הקבוצה והצגה במליאה תוך הערכת עמיתים</p>	<p>מטרות בתחום ההתנהגותי (ביצוע/ עבודת צוות /למידת עמיתים/חברותה)</p>
<p>שאלת שאלות ומיון פיתוח יכולת לבחון אמינות מקורות מידע התנסות בדיוני דילמה המזמנים מעורבות ושיפוט מוסרי שילוב תהליכי חשיבה רפלקטיביים כחלק בלתי נפרד מביצוע משימות</p>	<p>מיומנויות / אסטרטגיות בתחום החשיבה</p>

<p>הכרות עם סוגי התמכרויות מאורח חייהם הפוסט מודרני ניהול שיח מכבד זימון מצבים בהם השיח חיוני לקידום משימה או תהליך בו העניין והרלוונטיות משותפים לצדדים המעורבים</p>	<p>רלוונטיות ללומד (אקטואליה, קהילה , יציאה לשטח/ שימוש בכלי מחקר מתחום מדה"ח)</p>
<p>לעבודה 3 שלבי תוצרים: 1. חשיפת ידע עליו יתבסס השיעור 2. תכנון יחידת ההוראה 3. רפקלציה</p>	<p>תוצר + רפקלציה</p>
<p>משוב המורה/מנחה</p>	<p>מחון (מצורף מחון מפורט)</p>

דף הנחייה לתלמיד

הקדמה:

תוכנית הרפורמה הקרויה "ישראל עולה כיתה" הינה תוכנית שמטרתה לאפשר "לבתי הספר, למורים ולתלמידים לפנות זמן לקיום למידה משמעותית, שתהיה רלוונטית ובעלת ערך ללומד ולמלמד, תפעיל את הלומד בתהליך הלמידה ותהפוך אותו לשותף בה". (חוזר מנכ"ל עד/7(ד)) מטרתה של מטלה זאת הנה לאפשר לכם למידה משמעותית, רלוונטית ובעלת ערך דרך התנסות אישית חווייתית וכתובת עבודה.

הנחיות כלליות:

*מטלה קבוצתית: 3 תלמידים בקבוצה.

*עבודת הצוות דורשת חלוקת תפקידים כשבכל שלב יערך סיכום ההישגים שהושגו ויתוכנן השלב הבא. כתיבה סופית של העבודה תעשה על ידי חמשת התלמידים במשותף.

*בכל שלב תתקיים עבודה משותפת של חברי הקבוצה שבמהלכה יעלו רעיונות, ידונו בהם ויגיעו למסקנות משותפות.

*עבודת הכתיבה ועריכה של החומרים לעבודה תערך במרחב הכיתתי במסגרת מעבדת מחשבים שתשוריין לכך מבעוד מועד.

*פורמט הגשה:

תוצרי העבודה: 1. מערך השיעור

2. עבודה המתעדת את מהלך ההכנה + ביצוע השיעור בכיתות + רפלקציה אישית

הערות כלליות לעבודה הכתובה:

יש להגיש במסמך WORD.

אורך העבודה ינוע בין 2-3 עמודים.

יש לכתוב את העבודה בפונט DAVID גודל 12 וכותרות בפונט 14, תוך הקפדה על ניסוח, הגהה ופיסוק.

יש להגיש את כלל המטלות בזמן המוגדר – משימה שלא תוגש בזמן תגרע מהציון הכולל של

העבודה.

נדרש להציג 1-2 מקורות מידע

הסבר על תהליך העבודה:

<u>שלב א</u>	<u>שלב ב</u>	<u>שלב ג</u>	<u>שלב ד</u>	<u>שלב ה</u>	<u>שלב ו</u>	
חלוקה לקבוצות עבודה, כל קבוצה תלמד על סוגי התמכרויות (התמכרות לסמים, אלכוהול והימורים) ובנוסף על תהליכי קבלת	כל קבוצה מחברת את מטרות מערך השיעור אותו תרצה ללמד בכיתת חטיבת הבינים. המורה המנחה תלמד מבנה מערך שיעור מהו ותהליך ההקניה של	כל קבוצה מכינה את מערך השיעור המוצע על ידה. המערך מבוסס על הקניית ידע + פעילות חווייתית המערך יוגש למורה המנחה ויאושר על	כל קבוצה תלמד בכיתת חטיבת הביניים את מערך השיעור שחיברה וקיבלה עליו אישור. במהלך השיעור	מפגש רפלקטיבי בשיעור שלאחר ביצוע ההוראה בכיתות. שיח פתוח עם המורה, תוך דגשים של שאלות	כתיבת עבודה והגשתה. העבודה תכתב קבוצתית על פי מבנה שיוצג על ידי המורה המנחה מבעוד	משימה

מועד.	רפקלטיביות	יתלווה	ידה.	החומר	החלטות.
העבודה	חשובות.	לתלמידים	כל קבוצה	במסגרת	
תתאר את	לדוגמה:	מחנך	תציג את	כיתתית.	
תהליך	חוזקות	הכיתה.	מערך השיעור		
ההכנה,	וחולשות		למחנך/ת		
תהליך	שצפו		הכיתה אליה		
הביצוע	בתהליך,		יכנסו ויסבירו		
והרפלקציה	למידה		את רציונל		
האישית	אודות		המערך.		
והקבוצתית	קשיים		במפגש זה		
בעקבות	אישיים		יקבלו מידע על		
החווייה	והתמודדויות		מאפייני כיתת		
	ספונטניות.		הלימוד אליה		
	מקום		יכנסו.		
	התלמיד				
	כמוביל דיון				
	בסביבת				
	תלמידים וכו'				

ש"ש 1	ש"ש 2	ש"ש 1	ש"ש 1	ש"ש 1	ש"ש 2	לו"ז
-------	-------	-------	-------	-------	-------	------

מחונן הערכת העבודה על ידי המורה/מנחה :

רמת ביצוע קריטריון (אחוזי תשובה)	ציון	גבוהה 75%-100%	בינונית 40%-60%	נמוכה 0-40%
עמידה בלוח זמנים	5 נק'	כלל המטלות הוגשו בזמן 5 נק'	1-2 מטלות לא הוגשו בזמן 3-4 נק'	3-4 מטלות לא הוגשו בזמן 0-2 נק'
איסוף מידע ויצירת מטרות המערך השיעור	15 נק'	איסוף מלא והסתמכות על מקור רלוונטי, מהימן ואקדמי לנושא שנבחר. התייחסות ל-2-3 מטרות מתחום הידע והערכים. 11-15 נק'	איסוף חלקי והסתמכות על מקור רלוונטי אך לא אקדמי התייחסות ל-1-2 מטרות מתחום הידע והערכים 6-10 נק'	אין התייחסות למקור מידע מהימן או אקדמי כלשהוא אין התייחסות למרות מתחום הידע והערכים 0-5 נק'
עמידה בדרישות מבנה מערך הצגת התכנים	30 נק'	העבודה הוגשה בפורמט וורד, כתב DAVID גודל 12. אורכה בין 4-5 עמודים.	1-2 מהקריטריונים הבאים לא התקיים: שימוש במבנה	שלושה מהקריטריונים לא התקיימו – הקניית

<p>ידיע או פעילות חוייתית וללא המשגה כלל 0-9 נק'</p>	<p>המערך המובנה, התיחסות חלקית להקניית הידע ופעילות חוייתית. יכולת המשגה בינונית. 10-24 נק'</p>	<p>נעשה שימוש במבנה מערך השיעור הנדרש. היתה התייחסות להקניית הידע והפעילות החוייתית. יכולת המשגה גבוהה. 25-30 נק'</p>	<p>וניסוחם בצורה תקינה הכוללים הקניית ידיע ופעילות חוייתית, והמשגת הקשר בין החוויה לידיע.</p>
<p>קשה להבין את התלמידים. שפה לא תקנית ולא ברורה. 0 – 5 נק'</p>	<p>ניסוח מעורפל, מסורבל, לא ממצה. 6-14 נק'</p>	<p>התלמידים יתבטאו באופן ברור, וענייני וממצה. שפה תקנית ומשלבת לשון גבוהה 15-20 נק'</p>	<p>בהירות וניסוח בהצגת מערך השיעור בכיתה, כפי שדווח על ידי המחנך.</p>
<p>העבודה לא נעשתה בשיתוף פעולה מלא והתגלו סכסוכים פנימיים שגרמו לקשיים בתפקוד הקבוצה ובהפקת העבודה.</p>	<p>העבודה נעשתה בשיתוף פעולה אך עם תלמידים מסוימים שהיו הדומיננטיים בקבוצה 2-5 נק'</p>	<p>העבודה נעשתה בשיתוף פעולה מלא 5-10 נק'</p>	<p>עבודת צוות חלוקת תפקידים לפי המשימות: חלוקת אחריות מידת שיתוף הפעולה בתכנון המערך ובכתיבת</p>

0-2 נק'				העבודה.
רפלקציה שאינה מתארת את כל תהליך העבודה ואינה מתייחסת לכלל השאלות המנחות. (0-5)	רפלקציה המתארת את תהליך העבודה בצורה בסיסית תוך התייחסות ממצה לשאלות המנחות 6-14 נק'	רפלקציה ברורה ועניינית המשקף את כל תהליך העבודה 15-20 נק'	10 נק'	רפלקציה על תהליך העבודה במסגרת כיתתית מתחילתה ועד הצגתה יוצגו לתלמידים שאלות מנחות לכתובת הרפלקציה
			100	סה"כ

מטלת הערכה חלופית בקרימינולוגיה סיור בדרום תל אביב בנושא אקולוגיה הגירה ופשיעה

משקל החלופה 10% – היקף שעות הנחיית וביצוע המטלה: 9

מטרות המטלה

תיאור הפעילות	הגדרת מטרות
התלמידים יעמיקו בחומר הנלמד תוך כדי מפגש עם תרבויות משנה בדרום תל אביב, עם תופעת ההגירה. התלמידים יתרגלו תיאוריות ומושגים בתחום הדעת.	מטרות בתחום התוכן (ממד הכרתי)

<p>המטלה מזמנת מפגש עם הערכים הבאים : -משמעת ואחריות (עמידה בל"ז) -רגישות חברתית -פלורליזם -עבודת צוות בגילוי ידע והעברתו - רגישות בקבלת דעות מגוונות ושונות</p>	<p>מטרות בתחום הערכים (ממד רגשי)</p>
<p>התלמידים ילמדו כיצד להשתמש בכלים ללמידה שיתופית, שליחת מיילים (או שימוש ב google docs) . התנסות במערכת office שכן על העבודה להיות מוגשת כמסמך WORD. הצגת המצגת באמצעות powerpoint: תתאפשר עבודה עם פלטפורמות חדשות כגון google class room, לאחר למידה סדנאית משותפת אודות יתרונות עבודה זו כצוות עבודה.</p>	<p>מטרות בתחום התקשוב (פדגוגיה דיגיטאלית)</p>
<p>התלמידים יתנסו בעבודה קבוצתית , בשיתוף פעולה ובלמידה משותפת.</p>	<p>מטרות בתחום ההתנהגותי (ביצוע/ עבודת צוות /למידת עמיתים/חברותה)</p>
<p>שאלת שאלות התנסות בדיוני דילמה המזמנים מעורבות ושיפוט מוסרי שילוב תהליכי חשיבה רפלקטיביים כחלק בלתי נפרד מביצוע משימות</p>	<p>מיומנויות / אסטרטגיות בתחום החשיבה</p>

<p>הכרות עם סוגיית ההתמודדות החברתית בנושא ההגירה הכרות עם המורכבות החברתית בנושא זה. ניהול שיח מכבד זימון מצבים בהם השיח חיוני לקידום משימה או תהליך בו העניין והרלוונטיות משותפים לצדדים המעורבים</p>	<p>רלוונטיות ללומד (אקטואליה, קהילה יציאה לשטח/ שימוש בכלי מחקר מתחום מדה"ח)</p>
<p>לעבודה 3 שלבים: 1. חלוקה לקבוצות – כל קבוצה תתבקש להעמיק במושג מסוים שבו היא תתבקש להתמקד במהלך הסיור (לדגומה: קבוצה שתעסוק בערכים ונורמות, קבוצה שתעסוק בסטריאוטיפים ודעות קדומות, קבוצה שתעסוק במין ומגדר, קבוצה שתעסוק בתרבות משנה, קבוצה שתעסוק בנושא סמלים). 2. כל קבוצה תערוך סקירת ספרות אודות המושגים ותקשר אותה לנושא הסיור, הגשה ביציאה לסיור 3. הגשת דו"ח הסיור</p>	<p>תוצר + רפלקציה</p>

דף הנחייה לתלמיד

הקדמה:

תכנית הרפורמה הקרויה "ישראל עולה כיתה" הינה תכנית שמטרתה לאפשר "לבתי הספר, למורים ולתלמידים לפנות זמן לקיום למידה משמעותית, שתהיה רלוונטית ובעלת ערך ללומד ולמלמד, תפעיל את הלומד בתהליך הלמידה ותהפוך אותו לשותף בה". (חוזר מנכ"ל עד/7(ד)) מטרתה של מטלה זאת הנה לאפשר לכם למידה משמעותית, רלוונטית ובעלת ערך דרך התנסות אישית חווייתית וכתובת עבודה.

הנחיות כלליות:

מטלה קבוצתית: 4-5 תלמידים בקבוצה.

*בכל שלב תתקיים עבודה משותפת של חברי הקבוצה שבמהלכה יעלו רעיונות, ידונו בהם ויגיעו למסקנות משותפות.

*פורמט הגשה:

תוצרי העבודה: 1. מהגשת סקירה ספרותית אודות הנושא שהקבוצה תתמקד בו במהלך הסיור

2. דו"ח סיור בהתאם להנחיות

1. הצגה בכיתה את תוצר העבודה

הערות כלליות לעבודה הכתובה:

יש להגיש במסמך WORD.

אורך העבודה ינוע בין 2-3 עמודים.

יש לכתוב את העבודה בפונט DAVID גודל 12 וכתורות בפונט 14, תוך הקפדה על ניסוח, הגהה ופיסוק.

יש להגיש את כלל המטלות בזמן המוגדר – משימה שלא תוגש בזמן תגרע מהציון הכולל של

העבודה.

נדרש להציג 1-2 מקורות מידע

הסבר על תהליך העבודה:

<u>שלב א</u>	<u>שלב ב</u>	<u>שלב ג</u>	<u>שלב ד</u>	<u>שלב ה</u>	
משימה	חלוקה לקבוצות	כל קבוצה	כל קבוצות	כל קבוצה	
	עבודה, כל קבוצה	עורכת סקירת	תצאנה לסיור	תגיש דו"ח	כל קבוצה
	תקבל נושא	ספרות של	מאורגן בדרום	סיור	תציג בכיתה

את זוית הראייה שלה אודות התופעה שחקרה.	בהתאם להנחיות.	תל אביב , במהלך הסיור הקבוצה תיחשף לתת תרבויות שונות ולמורכבות שיוצרת תופעת ההגירה.	ההיבט הרלוונטי בו תתמקד במהלך הסיור ותקשר אותו לנושא הסיור.	(מושגים/תיאוריות הקשורים בחקר תרבויות). 1 ש"ש	לו"ז
2 ש"ש	1 ש"ש	4 ש"ש	1 ש"ש	1 ש"ש	

מחונן

נמוכה	בינונית	גבוהה	ציון	רמת ביצוע
0-40%	40%-60%	75%-100%		קריטריון
התלמיד לא הסביר כלל או הסביר חלקית 0-10 נק'	התלמיד הסביר 2-3 הסבר בצורה חלקית-11-25 נק'	התלמיד הסבר 3 מושגים. הסבר מעמיק ורחב של המושגים 26-31 נק'	30 נק'	הסבר המושגים/תיאוריות מהחומר הנלמד
התלמיד לא הדגים כלל או באופן חלקי ביותר 0-10 נק'	הדגמה בצורה חלקית 11-25 נק'	הדגמה מלאה ומעמיקה של המושגים 26-39 נק'	40 נק'	הדגמת מושגים או תיאוריה מתוך הנושאים שעלו בסיור ומתוך החומר הנלמד
התלמיד התייחס לשאלה אחת בצורה שטחית ולא מפורטת או לא ענה על השאלות כלל	התלמיד התייחס לחלק מהשאלות בצורה מפורטת או ענה בצורה חלקית ולא מפורטת על 5	התלמיד התייחס לשאלות בצורה מפורטת	10 נקודות	רפלקציה אישית

0-6 נק'	השאלות 7-8 נק'	ומנומקת 9-10 נק'		
שלושה ומעלה מהקריטריונים לא התקיימו. (0-2 נק')	2 מהקריטריונים הבאים לא התקיים. (2-3 נק')	העבודה הוגשה בצורה אסתטית בפורמט וורד, DAVID כתב גודל 12. אורכה בין שניים לשלושה עמודים. נעשה שימוש בכותרות, נערכה הגהה. 4-5 נק'	5 נקודות	אסתטיקה ועמידה בדרישות הגשת המטלה: הע בודה מוגשת בצורה אסתטית באורך 2-3 עמודים פורמט וורד, גודל DAVID כתב 12 שימוש בכותרות (שגיאות כתיב סימני פיסוק)
הקבוצה הגישה באיחור רב את המטלה מעל שבוע 1-2 נק'	הקבוצה הגישה באיחור קל – עד שבוע את המטלה 3-4 נק'	הקבוצה עמדה בלוח הזמנים להגשת המטלה 5- נק'	5 נקודות	עמידה בלוח"ז
התוצר לא הוצג בכיתה 0 נק'	נציג הקבוצה הציג את התוצר בכיתה באופן חלקי 1-5 נק'	נציג הקבוצה הציג את התוצר בכיתה היטב 6-10 נק'	10 נק'	הצגת דוח הסיור בכיתה

מטלת הערכה חלופית בקרימינולוגיה : מבע אומנותי בנושא פגיעות באמצעות רשת האינטרנט

משקל החלופה 10% – היקף שעות הנחיית וביצוע המטלה: 9

מטרות המטלה

תיאור הפעילות	הגדרת מטרות
תלמידים יעמיקו את ידיעותיהם בנושא פגיעות באמצעות רשת האינטרנט התלמידים יישמו תיאוריות ומושגים ויבחרו אותם לעולם האישי – חברתי בו הם חיים. התלמידים ינסחו מסר חד ברור ומדויק שבו הם מאמינים.	מטרות בתחום התוכן (ממד הכרתי)
המטלה מזמנת מפגש עם הערכים הבאים : -משמעת ואחריות (עמידה בל"ז) -רגישות חברתית -עזרה לזולת בקבלת החלטות -בחירה מודעת של התנהגויות -העצמה אישית כמוביל דעת קהל -עבודת צוות בגילוי ידע והעברתו	מטרות בתחום הערכים (ממד רגשי)
התלמידים ילמדו כיצד להשתמש בכלים ללמידה שיתופית, שליחת מיילים (או שימוש ב google docs) . התנסות במערכת office שכן על העבודה להיות מוגשת כמסמך WORD. הצגת המצגת באמצעות powerpoint:	מטרות בתחום התקשוב (פדגוגיה דיגיטאלית)

<p>תתאפשר עבודה עם פלטפורמות חדשות כגון google class room, לאחר למידה סדנאית משותפת אודות יתרונות עבודה זו כצוות עבודה. עיצוב כרזה באמצעות פלטפורמה דיגיטלית מתאימה.</p>	
<p>התלמידים יתנסו בעבודה קבוצתית בהבנה ובלמידה משותפת באמצעות גיבוש מסר משותף. העבודה מצריכה פיתוח של מחשבה, גמישות, שיתוף פעולה וחלוקת תפקידים.</p>	<p>מטרות בתחום ההתנהגותי (ביצוע/ עבודת צוות /למידת עמיתים/חברותה)</p>
<p>מודעות ורגישות למצבים חברתיים מורכבים שעלולים לגרור פגיעה מחויבות ואחריות לפעולה כדי למנוע פגיעה מעורבות חברתית במקום של השפעה על אמונות, ערכים ופעולות של קבוצת הגיל מחויבות, ביצוע, מעורבות, הבנה, עיון רפלקטיבי, שיקול דעת שילוב תהליכי חשיבה רפלקטיביים כחלק בלתי נפרד מביצוע משימות</p>	<p>מיומנויות / אסטרטגיות בתחום החשיבה</p>
<p>התלמידים יפתחו רגישות לאפשרויות פגיעה בסביבת הרשת החברתית שבה הם פעילים בחיי היומיום. התלמידים יחזקו את עמדתם כשומרי הסף בנושא של פגיעות באמצעות רשת האינטרנט.</p>	<p>רלוונטיות ללומד (אקטואליה, קהילה, יציאה לשטח/ שימוש בכלי מחקר מתחום מדה"ח)</p>
<p>מבע אומנותי בעל מסר המעורר מודעות ויוצא כנגד פגיעות באמצעות רשת האינטרנט.</p>	<p>תוצר + רפלקציה</p>

הצגת התוצר במליאת הכיתה ותערוכה בית ספרית.	
משוב המורה/מנחה	מחון (מצורף מחון מפורט)

דף הנחייה לתלמיד

הקדמה:

תכנית הרפורמה הקרויה "ישראל עולה כיתה" הינה תכנית שמטרתה לאפשר "לבתי הספר, למורים ולתלמידים לפנות זמן לקיום למידה משמעותית, שתהיה רלוונטית ובעלת ערך ללומד ולמלמד, תפעיל את הלומד בתהליך הלמידה ותהפוך אותו לשותף בה". (חוזר מנכ"ל עד/7(ד)) מטרתה של מטלה זאת הנה לאפשר לכם למידה משמעותית, רלוונטית ובעלת ערך דרך התנסות אישית חווייתית באמצעות מבע אומנותי וכתובת עבודה.

הנחיות כלליות:

מטלה קבוצתית: 3 תלמידים בקבוצה.

*פורמט הגשה: מבע אומנותי (כגון: כרזה, סרטון).

תוצרי העבודה: מבע אומנותי ועבודת הסבר אודותיו.

הערות כלליות לעבודה הכתובה:

יש להגיש במסמך WORD.

אורך העבודה ינוע בין 2-3 עמודים.

יש לכתוב את העבודה בפונט DAVID גודל 12 וכתורות בפונט 14, תוך הקפדה על ניסוח, הגהה ופיסוק.

יש להגיש את המטלה בזמן המוגדר – משימה שלא תוגש בזמן תגרע מהציון הכולל של העבודה.

הסבר על תהליך העבודה:

שלב ה	שלב ד	שלב ג	שלב ב	שלב א	
הצגת התוצר במליאה כיתתית עם אפשרות ליצירת תערוכה בבית הספר.	הכנת העבודה המסבירה את המסר והקשר שלו למושגים שנלמדו בנושא.	הכנת המבע האומנותי והסבר המשמעות העומדת מאחוריו.	הגדרת המסר שכל קבוצה בוחרת להעביר לקבוצת השווים באמצעות המבע האומנותי.	חלוקה לקבוצות עבודה.	משימה
2 ש"ש	2 ש"ש	2 ש"ש	2 ש"ש	1 ש"ש	לו"ז

מחווון להצגת המבע האומנותי

תכנים להערכה	רמת ביצוע נמוכה	רמת ביצוע בינונית	רמת ביצוע גבוהה
עבודה נלווית למבע האומנותי 60 נק'			

הסבר טוב של מושגים או תיאוריות רלוונטיות 16-20 נק'	הסבר חלקי של מושגים או תיאוריות רלוונטיות 9-15 נק'	אין הסבר של מושגים או תיאוריות רלוונטיות 0-8 נק'	הדף כולל מידע על הנושא הנבחר הכולל הסבר מושגים או תיאוריות רלוונטיות 20 נק'
הסבר הקשר בין המבע האומנותי לבין המושגים 16-20 נק'	הסבר הקשר בין המושגים לבין המבע האומנותי חלקי 9-15 נק'	אין הסבר של הקשר בין המושגים לבין המבע האומנותי 0-8 נק'	הסבר הקשר בין המושגים לבין המבע האומנותי. 20 נק'
התלמיד התייחס לכל השאלות בצורה מפורטת ומנומקת 16-20 נק'	התלמיד התייחס ל-2-4 שאלות בצורה מפורטת או ענה בצורה חלקית ולא מפורטת על 5 השאלות 8-15 נק'	התלמיד התייחס לשאלה אחת בצורה שטחית ולא מפורטת או לא ענה על השאלות כלל 0-8 נק'	רפלקציה 20 נק'
			המבע האומנותי 40 נק':
ההמחשה באמצעות הכרזה מאפשרת יצירת השוואה וחיבה ביקורתית (עשויה לעורר דיון)	ההמחשה אינה שונה מכרזה אחרת ואינה מעוררת חשיבה	ההמחשה פשוטה ואין בה ייחוד שמאפשר שיח כלשהו על המוצג 1-7 נק'	ייצוג אומנותי של המסר 30 נק'

	15-30 נק'	8-14 נק'		
הקבוצה עמדה בלוח הזמנים להגשת המטלה	הקבוצה הגישה באיחור קל – עד שבוע את המטלה	הקבוצה הגישה באיחור רב את המטלה מעל שבוע	עמידה בלוח"ז	5 נק'
5 נק'	3-4 נק'	1-2 נק'		
נציג הקבוצה הציג את המטלה בפני הכיתה באופן מלא	נציג הקבוצה הציג את המטלה בפני הכיתה באופן חלקי	הקבוצה לא הציגה את המטלה בפני הכיתה	הצגת המבע האומנותי בפני הכיתה	15 נק'
5-10 נק'	1-6 נק'	0 נק'		

12 רשימה ביבליוגרפית לתלמיד ולמורה

- הערה:** לתלמידים יבחרו פרקים מסוימים מרשימה זו ויותאמו לפרקי הלימוד הרלוונטיים, כפי שמופיעים בתכנית הלימודים המפורטת
- אנוך יעל, רודניקי יואב. מבוא לסוציולוגיה יחידה 7+8 עמ' 24-27, 85-88 הוצ' או"פ ת"א.
- בראל, צ. נוימאיר, מ. (2013) מפגשים עם הפסיכולוגיה. אבן יהודה: הוצאת רכס.
- גרין, ד. (1996). סמים – עובדות, שאלות ובעיות. הוצאת: משה"ב.
- וייסבלאי א. (2011). ילדים ברשתות חברתיות באינטרנט, הכנסת, מרכז המחקר והמידע.
- כספי, י. (1996). סמים מסוכנים – מדיניות פיקוח אכיפה ומשפט. הוצאת: תמר תל אביב.
- לוי ש', כהן ע', בר המבורגר ר', כהן א' (2000). מסע הסברה: הורים, סמים ומה שביניהם ירושלים: הרשות למלחמה בסמים.
- למיש, ד'. ריב"ק, ר' ואלוני, ר'. (2009). ילדים ישראלים גולשים באינטרנט. מפאניקה מוסרית להורות אחראית. מגמות, מו (2-1). עמ' 13-163
- נוה, נ. אלעד, ר. הן, א. (2004) סוציולוגיה במעגלי החברה. הוצאת רכס
- נרקיס ש' (2011). סוגיות בפקודת הסמים המסוכנים. בני ברק: אוצר המשפט.
- נחמני, ע. (2013). עבירות מחשב, <http://www.mishpati.co.il/articale/1911>
- רהב, ג. (1986) סטייה חברתית הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.
- רוט - הילר, ד. נוה, נ. (2008) היחיד והסדר החברתי. הוצאת עם עובד.
- שוהם, ג. שביט, ג. (1990) עבירות ועונשים מבוא לפנולוגיה. הוצאת עם עובד.
- שוהם, ג. אדד, מ. רהב, ג. (2017) קרימינולוגיה. מהדורה שישית הוצאת שוקן.
- תימור, בן ברוך, אלישע (2015) "נוער בבלגן". האוניברסיטה העברית: הוצאת מאגנס.
- הפניות לאינטרנט:**
- "בריונות מקוונת – מחקר השוואתי", (2015), אונ' חיפה ואיגוד האינטרנט.
- בריונות ברשת לא וירטואלית בכלל – (2016), איגוד האינטרנט.

35% מבני הנוער חוו פגיעה ברשת- (2017), סקר איגוד האינטרנט.

אתר האגודה למלחמה בסמים

אתר אגודת אל סם